

Задача. Нека $\mathbf{a}_1 = (1, 1, 1)$, $\mathbf{a}_2 = (1, 1, -1)$, $\mathbf{b} = (1, 2, 3)$ са вектори от F^3 , $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2)$, $V = l(\mathbf{b})$. В стандартния базис $\mathbf{e}_1, \mathbf{e}_2, \mathbf{e}_3$ да се напише матрицата на такъв линеен оператор φ , за който $\text{Ker}\varphi = U$ и $\text{Im}\varphi = V$.

Решение. Имаме

$$\begin{pmatrix} \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{a}_2 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & -2 \end{pmatrix}$$

и значи $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2$ са линейно независими и базис на U . Полагаме $\mathbf{a}_3 = (0, 1, 0)$ и тогава $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3$ е базис на F^3 . Тогава, ако $\varphi \in \text{Hom}F^3$ и $\varphi(\mathbf{a}_1) = \varphi(\mathbf{a}_2) = \mathbf{0}$, $\varphi(\mathbf{a}_3) = \mathbf{b}$, то $\text{Ker}\varphi = U$ и $\text{Im}\varphi = V$. Действително, нека $\mathbf{v} \in F^3$ и $\mathbf{v} = \lambda_1 \mathbf{a}_1 + \lambda_2 \mathbf{a}_2 + \lambda_3 \mathbf{a}_3$, $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3 \in F$. Тогава

$$\mathbf{v} \in \text{Ker}\varphi \iff \varphi(\mathbf{v}) = \lambda_1 \varphi(\mathbf{a}_1) + \lambda_2 \varphi(\mathbf{a}_2) + \lambda_3 \varphi(\mathbf{a}_3) = \lambda_3 \mathbf{b} = \mathbf{0} \iff \lambda_3 = 0$$

и значи $\text{Ker}\varphi = U$.

$$\text{Im}\varphi = l(\varphi(\mathbf{a}_1), \varphi(\mathbf{a}_2), \varphi(\mathbf{a}_3)) = l(\mathbf{b}) = V.$$

Имаме

$$\begin{aligned} \varphi(\mathbf{a}_1) &= \varphi(\mathbf{e}_1) + \varphi(\mathbf{e}_2) + \varphi(\mathbf{e}_3) = (0, 0, 0) \\ \varphi(\mathbf{a}_2) &= \varphi(\mathbf{e}_1) + \varphi(\mathbf{e}_2) - \varphi(\mathbf{e}_3) = (0, 0, 0) \\ \varphi(\mathbf{a}_3) &= \varphi(\mathbf{e}_2) = (1, 2, 3) \end{aligned}$$

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 1 & -1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 2 & 3 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 2 & 3 \end{array} \right) \sim \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & -1 & -2 & -3 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 2 & 3 \end{array} \right)$$

и следователно

$$\begin{aligned} \varphi(\mathbf{e}_1) &= (-1, -2, -3) \\ \varphi(\mathbf{e}_2) &= (1, 2, 3) \\ \varphi(\mathbf{e}_3) &= (0, 0, 0) \end{aligned}$$

и следователно матрицата на φ в базиса $\mathbf{e}_1, \mathbf{e}_2, \mathbf{e}_3$ е $A = \begin{pmatrix} -1 & 1 & 0 \\ -2 & 2 & 0 \\ -3 & 3 & 0 \end{pmatrix}$.

Задача. В линейното пространство $F^4[x]$ на полиномите с коефициенти от F от степен, ненадминаваща 3, е дадено изображението $\tau : F^4[x] \rightarrow F^4[x]$, действащо по правилото $\tau(f(x)) = f(x+1)$.

а) Да се докаже, че τ е обратим линеен оператор и да се намери неговият обратен.

б) Да се намери матрицата на линейния оператор τ спрямо базиса $1, x, x^2, x^3$ на $F^4[x]$.

Решение. а) Нека $f, g \in F^4[x]$, $\lambda \in F$ Тогава

$$\begin{aligned} \tau((f+g)(x)) &= (f+g)(x+1) = f(x+1) + g(x+1) = \tau(f(x)) + \tau(g(x)) \\ \tau((\lambda f)(x)) &= (\lambda f)(x+1) = \lambda f(x+1) = \lambda \tau(f(x)) \end{aligned}$$

и следователно τ е линеен оператор. Нека $\tau' : F^4[x] \rightarrow F^4[x]$, действащо по правилото $\tau'(f(x)) = f(x-1)$. Тогава

$$\begin{aligned} \tau'\tau(f(x)) &= \tau'(f(x+1)) = f((x-1)+1) = f(x) = \varepsilon(f(x)) \\ \tau\tau'(f(x)) &= \tau(f(x-1)) = f((x+1)-1) = f(x) = \varepsilon(f(x)). \end{aligned}$$

Следователно $\tau'\tau = \tau\tau' = \varepsilon$ и значи τ е обратим и $\tau^{-1} = \tau'$.

б) Имаме

$$\begin{aligned} \tau(1) &= 1 \\ \tau(x) &= x+1 = 1 + x \\ \tau(x^2) &= (x+1)^2 = 1 + 2x + x^2 \\ \tau(x^3) &= (x+1)^3 = 1 + 3x + 3x^2 + x^3 \end{aligned}$$

и следователно матрицата на φ в базиса $1, x, x^2, x^3$ е $A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 2 & 3 \\ 0 & 0 & 1 & 3 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$.

Задача. Нека V е крайномерно линейно пространство над F . Нека $\varphi_1, \varphi_2, \psi \in \text{Hom } V$ са такива, че

$$\varphi_1 \varphi_2 + \psi = \varepsilon$$

и

$$\psi(v) = v \iff v = 0.$$

Да се докаже, че операторите φ_1 и φ_2 са обратими.

Решение. Нека $\dim V = n$, e_1, \dots, e_n е базис на V и $\varphi_1, \varphi_2, \psi$ имат съответно матрици A, B, C в този базис. Тогава $AB + C = E$. От $\psi(v) = v \iff v = 0$ следва, че 1 не е собствена стойност на ψ , т.е. $f_C(1) = \det(C - E) \neq 0$. Сега от $C - E = -AB$ следва $0 \neq \det(C - E) = (-1)^n \det(AB) = (-1)^n \det A \det B$. Следователно $\det A \neq 0, \det B \neq 0$ и значи φ_1, φ_2 са обратими.

Задача. Нека $\varphi : V \rightarrow V$ е линеен оператор в крайномерно пространство V , такъв че $\varphi^2 = 4\varepsilon$. Да се докаже, че:

а) φ е обратим линеен оператор;

Решение. Имаме $\left(\frac{1}{4}\varphi\right)\varphi = \varphi\left(\frac{1}{4}\varphi\right) = \frac{1}{4}\varphi^2 = \frac{1}{4}4\varepsilon = \varepsilon$ и следователно φ е обратим и $\varphi^{-1} = \frac{1}{4}\varphi$.

б) ако λ е собствена стойност на φ , то $\lambda = \pm 2$.

Решение. Нека v е собствен вектор, съответстващ на λ . Тогава $\varphi(v) = \lambda v$ и $4v = \varphi^2(v) = \varphi(\varphi(v)) = \varphi(\lambda v) = \lambda\varphi(v) = \lambda^2 v$. Следователно $(\lambda^2 - 4)v = 0$ и тъй като $v \neq 0$, то $\lambda^2 = 4$, т.е. $\lambda = \pm 2$.

в) $\text{Ker}(\varphi + 2\varepsilon) \cap \text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon) = \{0\}$.

Решение. Нека $v \in \text{Ker}(\varphi + 2\varepsilon) \cap \text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon)$. Тогава

$$\begin{aligned}(\varphi + 2\varepsilon)(v) &= \varphi(v) + 2v = 0, \text{ т.е. } \varphi(v) = -2v, \\(\varphi - 2\varepsilon)(v) &= \varphi(v) - 2v = 0, \text{ т.е. } \varphi(v) = 2v\end{aligned}$$

и следователно $v = 0$.

г) $\text{Im}(\varphi + 2\varepsilon) = \text{Im}((\varphi + 2\varepsilon)^2)$.

Решение. Нека $v \in V$. Тогава

$$(\varphi + 2\varepsilon)^2(v) = ((\varphi + 2\varepsilon)(\varphi(v) + 2v) = \varphi(\varphi(v) + 2v) + 2(\varphi(v) + 2v) = 4v + 2\varphi(v) + 2\varphi(v) + 4v = (4(\varphi + 2\varepsilon))(v).$$

Тогава за $u \in V$ имаме

$$\begin{aligned}u \in \text{Im}((\varphi + 2\varepsilon)^2) &\iff u = (\varphi + 2\varepsilon)^2(v) \text{ за някое } v \in V \\&\iff u = 4(\varphi + 2\varepsilon)(v) \text{ за някое } v \in V \\&\iff \frac{1}{4}u \in \text{Im}(\varphi + 2\varepsilon) \\&\iff u \in \text{Im}(\varphi + 2\varepsilon)\end{aligned}$$

и следователно $\text{Im}((\varphi + 2\varepsilon)^2) = \text{Im}(\varphi + 2\varepsilon)$.

д) $\text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon) = \text{Im}(\varphi + 2\varepsilon)$.

Решение. Нека e_1, \dots, e_k е базис на $\text{Ker}(\varphi + 2\varepsilon)$. Допълваме e_1, \dots, e_k до базис $e_1, \dots, e_k, e_{k+1}, \dots, e_n$ на V . Тогава $(\varphi + 2\varepsilon)(e_{k+1}), \dots, (\varphi + 2\varepsilon)(e_n)$ е базис на $\text{Im}(\varphi + 2\varepsilon)$. Тъй като $(\varphi - 2\varepsilon)(\varphi + 2\varepsilon) = 0$, то $(\varphi + 2\varepsilon)(e_{k+1}), \dots, (\varphi + 2\varepsilon)(e_n) \in \text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon)$ и значи $\text{Im}(\varphi + 2\varepsilon) \leq \text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon)$. Следователно $r(\varphi + 2\varepsilon) \leq d(\varphi - 2\varepsilon)$. От друга страна, съгласно подточка в), $d(\varphi + 2\varepsilon) + d(\varphi - 2\varepsilon) \leq n$ и значи $d(\varphi - 2\varepsilon) \leq n - d(\varphi + 2\varepsilon) = r(\varphi + 2\varepsilon)$. Оттук $r(\varphi + 2\varepsilon) = d(\varphi - 2\varepsilon)$ и следователно $\text{Ker}(\varphi - 2\varepsilon) = \text{Im}(\varphi + 2\varepsilon)$.

Следователно

$$\mathbf{b}_3 = (-3, -10, 3, 8) + 3(2, 1, 1, -1) - 4(1, -2, 1, 1) = (-1, 1, 2, 1).$$

Търсим $\mathbf{b}_4 = \mathbf{a}_4 + \mu_1 \mathbf{b}_1 + \mu_2 \mathbf{b}_2 + \mu_3 \mathbf{b}_3$, където

$$\begin{aligned}\mu_1 &= -\frac{(\mathbf{a}_4, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{-2 - 1 + 1 - 5}{7} = 1 \\ \mu_2 &= -\frac{(\mathbf{a}_4, \mathbf{b}_2)}{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)} = -\frac{-1 + 2 + 1 + 5}{7} = -1 \\ \mu_3 &= -\frac{(\mathbf{a}_4, \mathbf{b}_3)}{(\mathbf{b}_3, \mathbf{b}_3)} = -\frac{1 - 1 + 2 + 5}{7} = -1\end{aligned}$$

Следователно

$$\mathbf{b}_4 = (-1, -1, 1, 5) + (2, 1, 1, -1) - (1, -2, 1, 1) - (-1, 1, 2, 1) = (1, 1, -1, 2).$$

Векторите $\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \mathbf{b}_3, \mathbf{b}_4$ са ортогонален базис на \mathbb{R}^4 . След нормирането на тези вектори, получаваме търсения ортонормиран базис на \mathbb{R}^4 , а именно

$$\begin{aligned}\mathbf{e}_1 &= \frac{\mathbf{b}_1}{|\mathbf{b}_1|} = \frac{1}{\sqrt{7}}(2, 1, 1, -1), \\ \mathbf{e}_2 &= \frac{\mathbf{b}_2}{|\mathbf{b}_2|} = \frac{1}{\sqrt{7}}(1, -2, 1, 1), \\ \mathbf{e}_3 &= \frac{\mathbf{b}_3}{|\mathbf{b}_3|} = \frac{1}{\sqrt{7}}(-1, 1, 2, 1), \\ \mathbf{e}_4 &= \frac{\mathbf{b}_4}{|\mathbf{b}_4|} = \frac{1}{\sqrt{7}}(1, 1, -1, 2)\end{aligned}$$

Задача. Да се построи по метода на Грам-Шмид ортогонален базис на $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3, \mathbf{a}_4)$, където $\mathbf{a}_1 = (1, -2, 2, 2)$, $\mathbf{a}_2 = (-1, 9, -5, -5)$, $\mathbf{a}_3 = (1, 5, -1, -1)$, $\mathbf{a}_4 = (1, 12, -3, -5)$.

Решение.

$$\begin{aligned}\mathbf{a}_1 \begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 & 2 \\ -1 & 9 & -5 & -5 \\ 1 & 5 & -1 & -1 \\ 1 & 12 & -3 & -5 \end{pmatrix} \begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{array} \right] \begin{array}{c} -2 \\ 7 \\ 0 \\ 0 \end{array} \end{array} \right] \begin{array}{c} 2 \\ -3 \\ -3 \\ -5 \end{array} \end{array} \right] \begin{array}{c} 2 \\ -3 \\ -3 \\ -7 \end{array} \end{array} \end{array} \end{array} \begin{array}{c} -1 \\ -2 \\ -2 \\ + \end{array} \end{array} \sim \begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 & 2 \\ 0 & 7 & -3 & -3 \\ 0 & 7 & -3 & -3 \\ 0 & 14 & -5 & -7 \end{pmatrix} \begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} \left[\begin{array}{c} 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{array} \right] \begin{array}{c} -2 \\ 7 \\ 0 \\ 0 \end{array} \end{array} \right] \begin{array}{c} 2 \\ -3 \\ -3 \\ -5 \end{array} \end{array} \right] \begin{array}{c} 2 \\ -3 \\ -3 \\ -7 \end{array} \end{array} \end{array} \end{array} \begin{array}{c} -1 \\ -2 \\ -2 \\ + \end{array} \end{array} \sim \begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 & 2 \\ 0 & 7 & -3 & -3 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & -1 \end{pmatrix}\end{aligned}$$

Следователно векторите $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_4$ са базис на U . Полагаме

$$\mathbf{b}_1 = \mathbf{a}_1 = (1, -2, 2, 2).$$

Търсим $\mathbf{b}_2 = \mathbf{a}_2 + \lambda \mathbf{b}_1$, където

$$\lambda = -\frac{(\mathbf{a}_2, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{-1 - 18 - 10 - 10}{13} = 3.$$

Следователно

$$\mathbf{b}_2 = (-1, 9, -5, -5) + 3(1, -2, 2, 2) = (2, 3, 1, 1).$$

Търсим $\mathbf{b}_3 = \mathbf{a}_4 + \lambda_1 \mathbf{b}_1 + \lambda_2 \mathbf{b}_2$, където

$$\begin{aligned}\lambda_1 &= -\frac{(\mathbf{a}_4, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{1 - 24 - 6 - 10}{13} = 3; \\ \lambda_2 &= -\frac{(\mathbf{a}_4, \mathbf{b}_2)}{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)} = -\frac{2 + 36 - 3 - 5}{15} = -2.\end{aligned}$$

Следователно

$$\mathbf{b}_3 = (1, 12, -3, -5) + 3(1, -2, 2, 2) - 2(2, 3, 1, 1) = (0, 0, 1, -1).$$

и $\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \mathbf{b}_3$ са ортогонален базис на U .

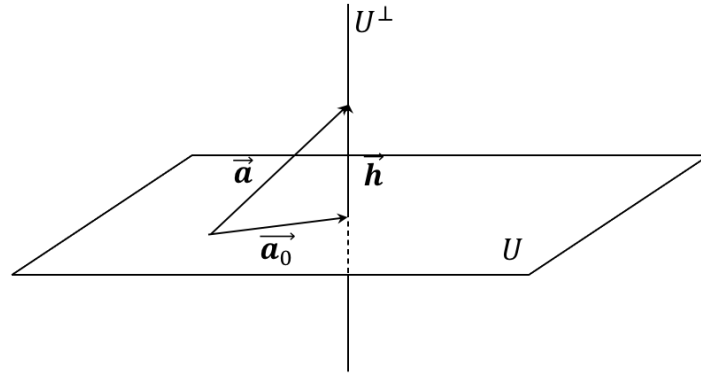
Дефиниция 1. Под ортогонално допълнение на подпространството U на V ще разбираме множеството

$$U^\perp = \{\mathbf{a} \in V \mid (\mathbf{a}, \mathbf{u}) = 0 \text{ за всяко } \mathbf{u} \in U\}.$$

Твърдение 1. Нека V е крайномерно евклидово пространство и $U \leq V$. Тогава

$$V = U \oplus U^\perp.$$

Следствие 1. Нека V е крайномерно евклидово пространство, $U \leq V$ и $\mathbf{a} \in V$. Тогава съществуват единствени вектори $\mathbf{a}_0 \in U$, $\mathbf{h} \in U^\perp$, такива че $\mathbf{a} = \mathbf{a}_0 + \mathbf{h}$ (\mathbf{a}_0 наричаме ортогонална проекция на \mathbf{a} върху U , а \mathbf{h} — перпендикуляр, спуснат от \mathbf{a} към U).

Задача. Нека $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3)$, където $\mathbf{a}_1 = (1, 1, 1, 1)$, $\mathbf{a}_2 = (1, 2, 2, -1)$, $\mathbf{a}_3 = (1, 0, 0, 3)$ и нека $\mathbf{a} = (4, -1, -3, 4)$. Да се намерят ортогоналната проекция \mathbf{a}_0 на \mathbf{a} върху U и перпендикулярът \mathbf{h} от \mathbf{a} към U .

Решение. Първо намираме ортогонален базис на U .

$$\begin{matrix} \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{a}_3 \end{matrix} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 2 & -1 \\ 1 & 0 & 0 & 3 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & -2 \\ 0 & -1 & -1 & 2 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}.$$

Следователно $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2$ са базис на U .

Полагаме $\mathbf{b}_1 = \mathbf{a}_1 = (1, 1, 1, 1)$. Търсим $\mathbf{b}_2 = \mathbf{a}_2 + \lambda \mathbf{b}_1$, където $\lambda = -\frac{(\mathbf{a}_2, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{1+2+2-1}{4} = -1$. Следователно $\mathbf{b}_2 = (1, 2, 2, -1) - (1, 1, 1, 1) = (0, 1, 1, -2)$ и $\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2$ е ортогонален базис на U .

Нека $\mathbf{a} = \mathbf{a}_0 + \mathbf{h}$, $\mathbf{a}_0 \in U$, $\mathbf{h} \in U^\perp$. Нека $\mathbf{a}_0 = \lambda_1 \mathbf{b}_1 + \lambda_2 \mathbf{b}_2$. Координатите λ_1, λ_2 на \mathbf{a}_0 ще определим от

$$\begin{aligned} 0 &= (\mathbf{h}, \mathbf{b}_1) = (\mathbf{a} - \lambda_1 \mathbf{b}_1 - \lambda_2 \mathbf{b}_2, \mathbf{b}_1) = (\mathbf{a}, \mathbf{b}_1) - \lambda_1 \underbrace{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)}_{=0} - \lambda_2 \underbrace{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_1)}_{=0}, \\ 0 &= (\mathbf{h}, \mathbf{b}_2) = (\mathbf{a} - \lambda_1 \mathbf{b}_1 - \lambda_2 \mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2) = (\mathbf{a}, \mathbf{b}_2) - \lambda_1 \underbrace{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2)}_{=0} - \lambda_2 (\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2), \end{aligned}$$

следователно

$$\begin{aligned} \lambda_1 &= \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = \frac{4-1-3+4}{4} = 1 \\ \lambda_2 &= \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{b}_2)}{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)} = \frac{0-1-3-8}{6} = -2 \end{aligned}$$

Следователно

$$\begin{aligned} \mathbf{a}_0 &= 1.\mathbf{b}_1 - 2.\mathbf{b}_2 = (1, 1, 1, 1) - 2(0, 1, 1, -2) = (1, -1, -1, 5) \\ \mathbf{h} &= \mathbf{a} - \mathbf{a}_0 = (4, -1, -3, 4) - (1, -1, -1, 5) = (3, 0, -2, -1). \end{aligned}$$

Втори начин. Както по-горе проверяваме, че $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2$ са базис на U и нека $\mathbf{a} = \mathbf{a}_0 + \mathbf{h}$, $\mathbf{a}_0 \in U$, $\mathbf{h} \in U^\perp$. Нека $\mathbf{a}_0 = \beta_1 \mathbf{a}_1 + \beta_2 \mathbf{a}_2$. Като умножим последователно това равенство скалярно с $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2$ и вземем предвид, че $(\mathbf{a}_0, \mathbf{a}_i) = (\mathbf{a} - \mathbf{h}, \mathbf{a}_i) = (\mathbf{a}, \mathbf{a}_i) - (\mathbf{h}, \mathbf{a}_i) = (\mathbf{a}, \mathbf{a}_i)$, $i = 1, 2$, за координатите β_1, β_2 получаваме

$$\begin{cases} \beta_1(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_1) + \beta_2(\mathbf{a}_2, \mathbf{a}_1) &= (\mathbf{a}, \mathbf{a}_1) \\ \beta_1(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2) + \beta_2(\mathbf{a}_2, \mathbf{a}_2) &= (\mathbf{a}, \mathbf{a}_2) \end{cases}$$

Тъй като $(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_1) = 4$, $(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2) = (\mathbf{a}_2, \mathbf{a}_1) = 4$, $(\mathbf{a}_2, \mathbf{a}_2) = 10$, $(\mathbf{a}, \mathbf{a}_1) = 4$, $(\mathbf{a}, \mathbf{a}_2) = -8$, системата е

$$\begin{cases} 4\beta_1 + 4\beta_2 &= 4 \\ 4\beta_1 + 10\beta_2 &= -8 \end{cases},$$

откъдето $\beta_1 = 3$, $\beta_2 = -2$ и значи $\mathbf{a}_0 = 3\mathbf{a}_1 - 2\mathbf{a}_2 = 3(1, 1, 1, 1) - 2(1, 2, 2, -1) = (1, -1, -1, 5)$ и $\mathbf{h} = \mathbf{a} - \mathbf{a}_0 = (3, 0, -2, -1)$.

Дефиниция. Нека U е подпространство на крайномерното евклидово пространство V и нека $\mathbf{a} \in V$. Ъгълът между вектор \mathbf{a} и подпространството U се нарича ъгълът между \mathbf{a} и ортогоналната проекция \mathbf{a}_0 на \mathbf{a} върху U .

Задача. Да се намери ъгълът α , който векторът $\mathbf{a} = (1, 2, 3, \sqrt{2})$ сключва с подпространството $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3)$ на V , където $\mathbf{a}_1 = (1, 0, -1, 1)$, $\mathbf{a}_2 = (3, -1, -2, 1)$, $\mathbf{a}_3 = (-1, 1, 0, 4)$.

Решение. Първо намираме ортогонален базис на U .

$$\begin{pmatrix} \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{a}_3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -1 & 1 \\ 3 & -1 & -2 & 1 \\ -1 & 1 & 0 & 4 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & -1 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & -2 \\ 0 & 1 & -1 & 5 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 0 & -1 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & -2 \\ 0 & 0 & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

Следователно $\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3$ са базис на U .

Полагаме $\mathbf{b}_1 = \mathbf{a}_1 = (1, 0, -1, 1)$. Търсим $\mathbf{b}_2 = \mathbf{a}_2 + \lambda \mathbf{b}_1$, където $\lambda = -\frac{(\mathbf{a}_2, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{3+0+2+1}{3} = -2$. Следователно

$$\mathbf{b}_2 = (3, -1, -2, 1) - 2(1, 0, -1, 1) = (1, -1, 0, -1).$$

Търсим \mathbf{b}_3 във вида $\mathbf{b}_3 = \mathbf{a}_3 + \mu_1 \mathbf{b}_1 + \mu_2 \mathbf{b}_2$, където

$$\begin{aligned} \mu_1 &= -\frac{(\mathbf{a}_3, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{-1-0+0+4}{3} = -1 \\ \mu_2 &= -\frac{(\mathbf{a}_3, \mathbf{b}_2)}{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)} = -\frac{-1-1+0-4}{3} = 2. \end{aligned}$$

Следователно

$$\mathbf{b}_3 = (-1, 1, 0, 4) - (1, 0, -1, 1) + 2(1, -1, 0, -1) = (0, -1, 1, 1)$$

и $\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \mathbf{b}_3$ е ортогонален базис на U .

Нека $\mathbf{a} = \mathbf{a}_0 + \mathbf{h}$, $\mathbf{a}_0 \in U$, $\mathbf{h} \in U^\perp$. Нека $\mathbf{a}_0 = \lambda_1 \mathbf{b}_1 + \lambda_2 \mathbf{b}_2 + \lambda_3 \mathbf{b}_3$. Координатите $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3$ на \mathbf{a}_0 ще определим от

$$\begin{aligned} 0 &= (\mathbf{h}, \mathbf{b}_1) = (\mathbf{a} - \lambda_1 \mathbf{b}_1 - \lambda_2 \mathbf{b}_2 - \lambda_3 \mathbf{b}_3, \mathbf{b}_1) = (\mathbf{a}, \mathbf{b}_1) - \lambda_1 \underbrace{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)}_{=0} - \lambda_2 \underbrace{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_1)}_{=0} - \lambda_3 \underbrace{(\mathbf{b}_3, \mathbf{b}_1)}_{=0}, \\ 0 &= (\mathbf{h}, \mathbf{b}_2) = (\mathbf{a} - \lambda_1 \mathbf{b}_1 - \lambda_2 \mathbf{b}_2 - \lambda_3 \mathbf{b}_3, \mathbf{b}_2) = (\mathbf{a}, \mathbf{b}_2) - \lambda_1 \underbrace{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2)}_{=0} - \lambda_2 \underbrace{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)}_{=0} - \lambda_3 \underbrace{(\mathbf{b}_3, \mathbf{b}_2)}_{=0}, \\ 0 &= (\mathbf{h}, \mathbf{b}_3) = (\mathbf{a} - \lambda_1 \mathbf{b}_1 - \lambda_2 \mathbf{b}_2 - \lambda_3 \mathbf{b}_3, \mathbf{b}_3) = (\mathbf{a}, \mathbf{b}_3) - \lambda_1 \underbrace{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_3)}_{=0} - \lambda_2 \underbrace{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_3)}_{=0} - \lambda_3 \underbrace{(\mathbf{b}_3, \mathbf{b}_3)}_{=0}, \end{aligned}$$

Следователно

$$\begin{aligned}\lambda_1 &= \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = \frac{1 - 3 + \sqrt{2}}{3} = \frac{-2 + \sqrt{2}}{3} \\ \lambda_2 &= \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{b}_2)}{(\mathbf{b}_2, \mathbf{b}_2)} = \frac{1 - 2 - \sqrt{2}}{3} = \frac{-1 - \sqrt{2}}{3} \\ \lambda_3 &= \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{b}_3)}{(\mathbf{b}_3, \mathbf{b}_3)} = \frac{-2 + 3 + \sqrt{2}}{3} = \frac{1 + \sqrt{2}}{3}\end{aligned}$$

Следователно

$$\mathbf{a}_0 = \frac{-2 + \sqrt{2}}{3}(1, 0, -1, 1) + \frac{-1 - \sqrt{2}}{3}(1, -1, 0, -1) + \frac{1 + \sqrt{2}}{3}(0, -1, 1, 1) = (-1, 0, 1, \sqrt{2}).$$

Оттук $\cos \alpha = \frac{(\mathbf{a}, \mathbf{a}_0)}{|\mathbf{a}| |\mathbf{a}_0|} = \frac{4}{\sqrt{16}\sqrt{4}} = \frac{1}{2}$ и значи $\alpha = \frac{\pi}{3}$.

Задача. Нека $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \mathbf{a}_3)$, където $\mathbf{a}_1 = (1, 2, 0, 1)$, $\mathbf{a}_2 = (3, 2, 1, 2)$, $\mathbf{a}_3 = (1, -2, 1, 0)$. Да се построи ортонормиран базис на U^\perp .

Решение. $\mathbf{x} = (x_1, x_2, x_3, x_4) \in U^\perp \iff (\mathbf{a}_i, \mathbf{x}) = 0, 1 \leq i \leq 3 \iff$

$$U^\perp : \begin{cases} x_1 + 2x_2 + x_4 = 0 \\ 3x_1 + 2x_2 + x_3 + x_4 = 0 \\ x_1 - 2x_2 + x_3 = 0 \end{cases}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 & 1 \\ 3 & 2 & 1 & 2 \\ 1 & -2 & 1 & 0 \end{pmatrix} \sim \begin{pmatrix} 1 & 2 & 0 & 1 \\ 0 & -4 & 1 & -1 \\ 0 & -4 & 1 & -1 \end{pmatrix}$$

Полагаме $x_2 = p$, $x_3 = q$, тогава $x_4 = -4p + q$, $x_1 = 2p - q$ и

$$U^\perp = \{(2p - q, p, q, -4p + q) \mid p, q \in \mathbb{R}\}.$$

$$\left. \begin{array}{l} p = 0, q = 1 : \mathbf{c}_1 = (-1, 0, 1, 1) \\ p = 1, q = 0 : \mathbf{c}_2 = (2, 1, 0, -4) \end{array} \right\} \text{ФСР, т.е. базис на } U^\perp.$$

Полагаме $\mathbf{b}_1 = \mathbf{c}_1 = (-1, 0, 1, 1)$. Търсим $\mathbf{b}_2 = \mathbf{c}_2 + \lambda \mathbf{b}_1$, където $\lambda = -\frac{(\mathbf{c}_2, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{-2 - 4}{3} = 2$. Тогава $\mathbf{b}_2 = (2, 1, 0, -4) + 2(-1, 0, 1, 1) = (0, 1, 2, -2)$. След нормиране на тези вектори, получаваме ортонормиран базис на U^\perp , а именно

$$\mathbf{e}_1 = \frac{\mathbf{b}_1}{|\mathbf{b}_1|} = \frac{1}{\sqrt{3}}(-1, 0, 1, 1), \quad \mathbf{e}_2 = \frac{\mathbf{b}_2}{|\mathbf{b}_2|} = \frac{1}{3}(0, 1, 2, -2).$$

Задача. Нека

$$U : \begin{cases} x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 0 \\ 2x_1 + 3x_2 - x_3 - 2x_4 = 0 \end{cases}.$$

Да се намери ортонормиран базис на U^\perp .

Решение. Означаваме $\mathbf{a}_1 = (1, 1, 1, 1)$, $\mathbf{a}_2 = (2, 3, -1, -2)$. Имаме $\mathbf{x} \in U \iff (\mathbf{a}_1, \mathbf{x}) = (\mathbf{a}_2, \mathbf{x}) = 0 \iff \mathbf{x} \in l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2)^\perp$, т.е. $U = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2)^\perp$. Оттук $U^\perp = l(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2)$.

Полагаме $\mathbf{b}_1 = \mathbf{a}_1 = (1, 1, 1, 1)$. Търсим $\mathbf{b}_2 = \mathbf{a}_2 + \lambda \mathbf{b}_1$, където $\lambda = -\frac{(\mathbf{a}_2, \mathbf{b}_1)}{(\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_1)} = -\frac{2 + 3 - 1 - 2}{4} = -\frac{1}{2}$. Тогава $\mathbf{b}_2 = (2, 3, -1, -2) - \frac{1}{2}(1, 1, 1, 1) = \frac{1}{2}(3, 5, -3, -5)$. След нормиране на тези вектори, получаваме ортонормиран базис на U^\perp , а именно

$$\mathbf{e}_1 = \frac{\mathbf{b}_1}{|\mathbf{b}_1|} = \frac{1}{2}(1, 1, 1, 1), \quad \mathbf{e}_2 = \frac{\mathbf{b}_2}{|\mathbf{b}_2|} = \frac{1}{2\sqrt{17}}(3, 5, -3, -5).$$